

أربيل شہری

نولومسوز دهستان

باصيم و يابين نهوى

كولتور ديزيسى

امتياز صاحبى: شوكت شيخ يزدين

باش يازار: بدران احمد حبيب

***

ادرهس: اراس باصيم و يابين نهوى، گولان جادهسى، اربيل

أربيل شمري

نولومسوز دهستان

حسام حسرت

کتابین ادی: اربیل شهری - ئولومسوز دهستان
یازاری: حسام حسرت
اراس یاپینلاریندان - صایی: ۹۸۸
دوزه‌لتیجی: اومید بنا اوغلو
ته‌کنیک یونه‌تمه‌نی: اراس اکرم
قاپاق: ناصح صالح
بیرینجی باصقی، اربیل ۲۰۱۰
گه‌نل کتبخانه گه‌نل مدیرلیگیندهن ۲۰۱۰/۵۱۹ ییلینین نوماراسی
وه‌ریلمیش‌تیر

ئۇن سوز

آزبايجانين اونلو شاعرى شهربارين حيدر بابايا سلام كتابينداكى بهشليكلرى اوقوركهن بير اندا حيات بوتون وارليغينيلا گوزومون ئونوندهن بير سينما شهريتى گيبي گهچتى. دوغما شهرىم اولان اربيلده خاتيرالاريم بير بيرىنى قووالاياراق گوزومده كيمي ههزين كيمي موتلو بير داملا حالينده كوروندوله. بهنى، حياتى ايلك سهزدىكىم گونلره گوتوردوله. چوجوقلوق دونيما ايشيق توتاراق اوراداكى قارائليقلاردان گهچميه ئوزهنديرديله. ياشاميش، بهلكى ده شهرىمين چوغو چوجوقلارى گيبي ياشامادىغيم چوجوقلوقومون حسرهتيني سينهمده قاباتتيلار. آه اوستونه آه چهكهركه بيريكهن دويغولاريم چوجوقلوقومو يانصيتان حسرهت دولو بهشليكلره جوشمايا باشلايديلار. بير گوز اچىپ يومايا بهنزهتيلهن اجى دولو گهچليگيمدهكى خاتيرالاريمسا بهنى دوشتوگوم او قويتو دهردهن بير داغ باشينا چيقارماق زاحمهتينده بولوندولار. اوجسوز بوجاقسىز نهنگنلره ياييلان دويغولاريم بير داها بهشليكلره جوشتولار. بو خاتيرالاردان نهتكيلههن دويغولاريم بير تورلو گهچميشتهن قويماياراق شهرىمين گهچميشينده بير گهزى ياپاراق چوق بير يونونو بهشليكلره يانصيتماماقتان بهنى اليقويماديلار. گهچميشى گوزهل اولان شهرىم يازديغيم بهشليكلرده داها دا گوزهللهشيركهن انيلارلا دولو جانلى بير دهستان اولما چيزگىسينين ايلك بهليرتيلرى گوزه چارپتى. حيات انيلاردان عبارته اولدوغونو ايلهرى سوردوگومده شهرىمده باشىمدان گهچهن هر خاتيرايى، گوردوگوم هر نهنهسى، ياشادىغيم هر اولايى و دويدوغوم هر ماصال و هر دهيشى بهشليكلرده جانلانديرمايا چالشتيم. يازديغيم بهشليكلر داها چوق شهرىم

اولان اربیل ایله ایلگله‌ندیگی ایچین و بیر ئوزه‌للیک تاشیسین دییه کیمی به‌شلیکلرده از چوق تورکمن اربیل شیوه‌سینی قوللاندیم. ئونجه بو ایشی قولای صاندیم، انجاق یازینجا زورلوقلارلا قارشیلاشتیم. بیر قاچ گون ویا ئهن چوق بیر ایکی آی سوره‌سینده بو چالیشمایی بیتیره‌جه‌گیمی دوشوندومسه ده یانیدیم. بو چالیشما اوزارکهن ییللاریمی المایا باشلادی. به‌شلیکلر بیر بیرینی تاماملارکهن بیر دهستان حالینه گه‌لمه‌نین قوشوللارینا یاناشتی. شهریمه اولان سه‌وگیمی ئولومسوزلوکه دونوشتورمه‌ک اماجیپلا به‌شلیکلریمین داها جانلی اولماسی ایچین دوز دوغرودان اونا بیر عاشق گیبی داورانیم. عینی زاماندا شهریمه اولان باغلیلیغیمی داها دا مه‌تینله‌شتیرمه‌ک ارزوسویلا اونولا ارامیزدا تاریخله‌شه‌ن به‌لگه‌لری یازدیغیم به‌شلیکلرین دیزه‌لری اراسینا یه‌رله‌شتیردیم. گه‌رچه‌کله قوشانان و خیالاله سوسله‌نه‌ن به‌شلیکلریم دهستانین تامام اولماسینا یول اچتی. یه‌رلیسینده‌ن داها فازلان غه‌ریبلره قوجاق اچان و بو صون ییللاردا به‌نیم گیبی چوقلاری دا صوسوز بیرا قیپ قاراتلیقتا یاشاتان شهریمده‌ن زامان زامان سیته‌م ئه‌تتیگیم ده اولدو. بو دا دهستانین کیمی بوش کوشه‌لرینده‌کی ئه‌کسیکلرین دولدورولماسینا بیر یاردیمچی اولدو. اونو بیر زامانلار دونیالار دیلینده توتتوران گوگبورو سولتانین تورونلاری اولدوغوموزو خاتیرینا سالاراق و اونا صاحب چیقما‌دا بیزده‌ن داها یوره‌ک یانانینی بولمایا جاغینی دا به‌شلیکلریمی قاپصایان سوزلرده ایشله‌مه‌سینی ایله‌ری سوردوم. دورت تانری شهری اولان شهریمین قوجامان قاله‌سینی و باشی دیک دوران چول میناره‌سینی به‌شلیکلره صیغدیردیمسا دا بیلیمه‌م یه‌ته‌رینجه حقلارینی وهره بیلیم می؟ اونلارین یوجه‌لیگیله اونو یوجه‌لتمیشسه‌م یازدیغیم دهستانی ئولومسوزلوکه قاووشتورموشوم ده‌مه‌کتیر. بو دا انجاق تاریخی تاریخته‌ن ئه‌سکی اولان شهریمه یاقیشان بیر شه‌یدیر. صیرالادیغیم بو نوتلاری یازدیغیم به‌شلیکلرده شعرسه‌ل یه‌ته‌نه‌گیمله ایشله‌یه بیلیمیشسه‌م شهریمه ئهن گوزهل ارماغانی وهره بیلیمیشیم.

يازديغيم بهشليكلر دهستان حالينه گه لديگي زامان، بو دهستانين التي بولومدهن اولوشتوغو بير حالي اولدو. ئونجه ئوڭگو بهشليكلري ئون صيرايي الديلار. ارديلاريندان شهريمين گه چميشيني يانصيتان بهشليكلر صيرايا گيرديلهر. اونلارين ارديندان سويلهشي بهشليكلري صيرالانديلار. بو كهز عتاب و سيتهم بهشليكلري دهستاندا يهرلريني الينجا، ايستهك بهشليكلري ده كهنديلريني ارايا اتتيلار. ئهن صون ته مهنني بهشليكلري دهستانين صون بهشليكلري اولمايى ترجيح ئهتتيلهر.

أربيل - ۲۰۰۰/۱۰/۲۰

۱

أربيل شهرى هاخسى چاغيو قونوشوم
باغ باغچهوى يوخسا داغيو قونوشوم
يا وهرگيلى بول توپراغيو قونوشوم
بين بير گهجه قونوشسام دا سوز بيتمهز
اوسكهك قاله وگوز ئوگوننهن هيچ ايتمهز

۲

أربيل شهرى قوجا قاله جانىودو
تاريخيوده فيشقيران آل قانىودو
بوتون ديلده ئوگوننهن بير شانىودو
قوى اوز سورتوم توپراغيوا، داشيوا
پهروانه دهك دولاناييم باشيوا

۳

يوجه قاله تاريخيون توحفهي
باخيشيندا حالا چاغلار صافاسى
بيرلشتيرسين بيزى حيات صودفاسى
اورهگينده خاتيراميز گومولوش
قوروماسى هپ بيزلردهن اومولوش

٤

سه‌هر واختی گونش گوگه چیخاندا
ایشیغ صاچپ شه‌ن اوزیوه باخاندا
گوله‌ن گوزیو خوش یوخودان قاخاندا
گوزهل اولور او دهمده گول باخیشیو
گیویلیری اوخشار گوزهل ناقی‌شیو

٥

هر ایل باشلار نوروژ گونو ایلك باهار
گول اچینجا بولبول توتماز بیر قرار
باهارین دا گوزهلایغی سه‌نده وار
باخی‌شودان باهارا آد وهرن سه‌ن
اونون ایچین باهاری خوش گورن سه‌ن

٦

أربیل شهری سه‌نسیز نشئه المیرام
باهاریوی ئوگمه‌غه سوز بولورام
هیچ بیر دهمده مه‌ن باهارسیز اولورام
سه‌ن باهارسان، سه‌ن باهارسان، سه‌ن باهار
سه‌نده اولان باهار بيلمهم هاردا وار

۷

أربیل شهري ئەلر گوزەل ایسه ده
سهنیو کیمین نازی یوختو کیمسه ده
گورمییه نلەر ایلک کەز سەنی گورسه ده
حیرەتلر ده حیرانلیغین بیلدیریر
دورت بیر کوشه و غەریبلری گولدورور

۸

بیز سەنیونەن سەن بیزیمەن گوزەلسەن
باشاریلان ایشیمیزده گوز، ئەل سەن
"غشیم دەگی" تانیسان دا گوزەل سەن
گوزەللیغین چوخ بیر شەیی سەندەدی
دەرین عشقیو اورەکتەدی، جاندادی

۹

کیمدی سانا وەر مەز قوربان جانینی
کیمدی دوک مەز اوغرودا آل قانینی
شان ایستییه سەندە بولار شانینی
نەنە دەن دە چوخ یاخونسان انسانا
خوش یاشامیو راحت وەریر وجدانا

۱۰.

ایشتهن دونوپ هر گون اخشام چاغیندا
تویلانیردیغ "عاتاولاغنا" باغیندا
یوخسا "میری صویو"نون صول صاغیندا
خوش گهچهردی چوخ گهجه میز او یهرده
شه نلیگ میز، نه گله نجه میز او یهرده

۱۱

عاتاولاغنا باغی سهیران یهریدی
گوزهل قوشتان گوزهل جهیران یهریدی
دوستلوغ سهوهن جانلا جانان یهریدی
اوردا قالدی بیتمییهن چوخ ماتالار
اوردا صویا دوشتوبین بیر خیال لر

۱۲

قیش گهجه سی اوتوروردوغ بیر یهرده
تویلانیردیغ یانگه جهده یا دورده
ماتالارین دادی قالدی تهک اوردا
کیمی یاددا، کیمی یاددان چیخیبتی
بو یهنگیلدیغ نه سکی ایغی ییخیبتی

۱۲

باشستا عابا، اوزده قارا پهچهسی
اوتوروردو اروادلارین نهچهسی
جامع قاپیسیندا جمعه گهچهسی
هر بیرى بیر میراز توتوپ بهکلهردی
یوخ باختینا وار اومیدین نهکلهردی

۱۴

بایرام گونو گوزهل اسیباپ گییهردیغ
مه یوه سینی، چهره زینی ده یهردیغ
خوش اغیزدان ماعنی سینی دییهردیغ
بایرام گهلدی چیلهمیزی ایتیردی
شادلیغین خوش موزده سینی گه تیردی

۱۵

مولودلرین باشقا ایدی نشئه سی
یوکسه لیردی مالارین گور سه سی
الله دیپ چه کینجه هر نه فه سی
پیغمبرین مدحی دیلدن دوشمه زدی
زکره گیرپ ده فلر نه لدن دوشمه زدی

۱۶

أربیل شهری سولتان اوغلو موزه فیه
به للی اولدو ئەلینده هر دم زه فیه
مدینه یه ئەیلهدی صون بیر سه فیه
کوتلردهن پیغمبهری قورتاردی
دونه نلره دوغرو یولو گوسته ردی

۱۷

به یاز خانین که روانلاری گوج ئەتتی
بیری صاغا، بیری صولا یول گیتتی
قوجالارین ایزینه کیملر یه تتی
بیزیم کیمین سهن ده کیمسه سیز قالدیو
چوزولییهن ئەسرارلارا نیش دالدیو

۱۸

أربیل شهری گه چهن دهملر خوشیدی
توی دوگونلر، شهن بایراملار خوشیدی
ده دیغلی او "کرملر" خوشیدی
بوگون هر شهی ته سه لیسین، نشئه سیز
دیللر صوصوپ، سازلار قالیب نغمه سیز

قىز گەلىنىو صارى چىزمە گىيەردى
 بەزەگىنە آل دوواغ چوخ اوياردى
 تويداكىلر توى ماعنىسىن دىيەردى
 "ئەلىندە گول، اياغىندا خىناسى
 گەلىن گەتى كورەكەنن نەنەسى"

قارا گونون غملى اولور بەستەسى
 هېچ ساغالماز دەرتلى قالير خاستاسى
 بىر مانقىرا اولان گولون دەستەسى
 ايندى اونون واختى گەچمىش دىيللەر
 گەچىبەسە دە باختى گەچمىش دىيللەر

أربىل شەرى "چىن ماچىنان گول باجى"
 دوندەردىلەر حقىقەتە اماجى
 قاوشماقتا بولدولار صون علاجى
 "پالانچىنن قىزى" دونوپ شاد اولدو
 بويله سولتەن ياوروسونا اد اولدو

۲۲

دوشونورسەغ نەلر گەلیر کی یادا
کینلی بیر دوست چابوق دونه بیر یادا
"اوج باجی" نین بییری ئەردی مرادا
کین بیلمه دەن سەودی بوتون دوستونو
یوخسوللارا اَسباب ئەتتی پوستونو

۲۳

هر دوغوشتا دورت اچیلیر قانادیو
چالیشماغتان گەرچه کله شیر مرادیو
خزمه تیوه قاخار آصیل اولادیو
بییری یاپار بییری سوسلەر دالیوی
او دەم سەن دە باغیشلارسین بالیوی

۲۴

أربیل شهری قانیو قاینار گیلیمده
دویغولانی قوتسال ادیو دیلیمده
اغیر یوکوو یوز ایل قالسا بهلیمده
اوصانمادان عومور بویو تاشارام
ئوله نه دهک سەنیو ایچین یاشارام

۲۵

ئەسكى گوننەن يەنگى گونون فرقى چوخ
بىز بوردايساغ، چوخ يازىغ كى اونلار يوخ
هر بىر ياننان اتىلان بو گىزلى اوخ
اىستىرى كى سوکسون بىزى بو يەردەن
اىرى قويسون يولوموزو بىر بىردەن

۲۶

اىستەمە هيچ وارليغيودان واز گەچەغ
گەچىپ باشقا بىر توپراغى يورد سەچەغ
قوجالارين ئەكتىغىنى بىز بىچەغ
بىز دە ئەكەغ قوى ياورولار بىچسىنلەر
باشاغلاردان سومبول صويون اچسىنلەر

۲۷

أربىل شەرى يالغوز سانانا قول اولدوغ
انجاغ بىلسەو نىجە يانىپ كول اولدوغ
قونجا قالىپ هيچ سانما كى گول اولدوغ
چەورەمىزى صاردى چاقىر تىكەنلر
باغرىمىزى ياردى چاقىر تىكەنلر

۲۸

کوتو بیرسی ایشیمیزه قاریشتی
چیخار ایچین چیخارجیلا باریشتی
اتا مینمهز اتلیمیزدان یاریشتی
کوتولهشیپ اوینوموز بوزولدو
نه باش توتتونه ده بیر تور چوزولدو

۲۹

أربیل شهری کوتولوغتهن نه چیخار
انسان اولان ایلیغنه دوز باخار
بیر گون ئولوم بوینوموزا توق تاخار
گهلیش کیمین گوچمهک ایسته دونیادان
حقا واریپ گهچمهک ایسته دونیادان

۳۰

أربیل شهری جوشا گهلدیم بویهردن
دهگه رله ندیم شانیدوکی دهگه ردهن
قدهریمیز ایریلما سین بیر بیردهن
بیایرهم ده ارامیزی بوزان وار
ایکیمیزه دار بیر قویوقازان وار

۳۱

أربیل شهرى الدانمادیو کیمسهیه
کوتولوغته هیچ قانمادیو کیمسهیه
بیزلر یانديغ، سهن یانمادیو کیمسهیه
دهگیشیلمهز خویو اوسته قالدیو سهن
هیچ وهرمهدهن عومروموزو الديو سهن

۳۲

یورد عشقینین بهری ئەلبهت اورهکتی
خوش یاشامی ههپیمیزده دیلهکتی
اونون پایى بیتمیهن بیر ئەمهکتی
عومور بوویو خارچاساغتاهله از
سهنسهن اینان بیزدهکی بین بیر نیاز

۳۳

أربیل شهرى خوریات سهسین الاندا
ایچلی ایچلی معناسینا دالاندا
نغمهسینه مراقیمی صالاندا
"بابا بوگون بیلا یولداش" دییههره
گیولیمده غم گوزومده یاش دییههره

۳۴

أربیل شھری گھچھن گونون نغمهسی
ئەگلەنجەیدھن توی دوگونون نغمهسی
ھم کیفالینین، ھم اوزگونون نغمهسی
مقامیدی، خوریاتیدی، بەستەیدی
دیننەنیردی، نشتە وەرھن سەستەیدی

۳۵

ئەسکی گونون بەستەسینی ایتیردیغ
یابانجی بیر نغمە دیلە گەتیردیغ
ماعنیمیزی صاچما سوزە یەتیردیغ
اونوتولدو اورەک اچان بەستەلەر
بو قونودان ئەلین چەکتی اوستالار

۳۶

أربیل شھری دالدیغ بوشو بوشونا
ایش بیلمەزە اویوپ اولدوغ اشینا
بو ایشیمیز هیچ گیتمەدی خوشونا
اونان بیزی ھەپ دەستەکسیز بیراختیو
بیزیمنەن ھەپ تەرس داوراندیو، تەرس اختیو

۳۷

أربیل شهري چاغلار بویو چاغلادیو
خیر قاپیسین اچیپ شرین باغلادیو
شههید دوشهن گهنچلریوه اغلادیو
اخینجا دا گوز یاشلاریو ایز اولدو
چوزولهدی، چوزولییهن گیز اولدو

۳۸

أربیل شهري دونیا بیزه گهلهسه
بیز ییغلارکهن اوزوموزه گولهسه
گهلیپ بیزدهن دهردیمیزی الماسا
اینان قاللیغ اورتا یهرده چارهسییز
ارامییزدا بولونماز بیر یاراسییز

۳۹

اربیل شهري سهنسیز نیجه یاشییم
کیمی سهویم کیمین باشین اوخشویوم
ایسته ریم کی وجدانیودان داشییم
عشقیو ایچین چیرپینیری اوره گیم
سهنیو اولسون هپ چابام هپ نه مه گیم

۴۰

أربیل شهری سه‌ننه‌ن گوجه‌ن یار اولدو
گولر صولدو دالدا قالان خار اولدو
گیولیمیزی یاخان اه و زار اولدو
هارد اقالدی او دوستلارین مجلسی
دویولورو "شهابا" نین خوش سه‌سی

۴۱

سه‌ننه‌ن الدیغ خوریات یازماغ هه‌وه‌سین
سه‌نده بولدوغ چالیش‌ماغین ده‌واسین
سه‌نده قوردوغ ئوزگورلوغون یوواسین
سه‌ننه‌ن باشقا توپراغی یورد توتما ریغ
سه‌ننه‌ن ئوزگه هیچ بیر باغدا ئوتمه ریغ

۴۲

أربیل شهری کور دوگومو چوزمه‌دیغ
دوز چیزگیوه یانلیش چیزگی چیزمه‌دیغ
حقیقیمیژدا ئەتتیغودهن به‌زمه‌دیغ
باغیشلا بیر بیلیرسه‌و گهر صوچلویوغ
گوجوموز سه‌ن، ده‌سه‌غته بیز گوجلویوغ

۴۳

أربیل شهرى سلام وهدیغ جواب وهر
یانلیش ایسهغ قارشیلیغین صواب وهر
حقیونهدی یاز کاغیدا حساب وهر
جان ایسته رسه و قان ایسته رسه و دورموشوغ
اوغرودا بو جانی قوربان قورموشوغ

۴۴

أربیل شهرى قیناما چوخ سهله شسه م
دورت چه ورهوی کوشه کوشه دولاشسام
ایسته دیغیم دیله کله اولاشسام
یهنگی باشتان گه چهن عومروم جانلانی
چورویهن بوش داممارلاریم قانلانی

۴۵

أربیل شهرى بولبولوده ن صاینادیم
سه حهر واختی خوروزدان باینادیم
شهنلیگی سوده هالایودا اوینادیم
سه نیوچیندی دیله اولان خوش به سته م
تورکمن قوخان باخیشودان سه رمه سته م

٤٦

هر ایل، هر گون، هر بیر اندا بیزیمسه
هر عقیده، هر ایماندا بیزیمسه
بیز سه نیوغ اینان سهن ده بیزیمسه
بونو انکار نه تمهغه ده امکان یوخ
دوشمانیو وار ایسه، دوستوو اوننان چوخ

٤٧

أربیل شهری گه همیشه بیر دونه رسهغ
اولایلارین دالی اوسته قونارساغ
اتالاری صایغی ایله انارساغ
مهزار ایچره روحلاری هپ شاد اولور
ادلارییلا ادیمییز بییر اد اولور

٤٨

چوخ گه جهلر یوخو گیرمهز گوزومه
دوشوندوغچه سهن گه لیسهن سوزومه
ارزولارین هپ یاناشییر ارزوما
سه وگیلرله او ان جوشار اوره گیم
یوجهلره هاوالانییر گهرچه گیم

أربیل شهیری نه زولم ئهیله نه یالوار
 انساندان نه غم بیتهر نه ده هاوار
 کیمسه بیلمهز گهلهن گونده نه لر وار
 دیلیم دورمان، سوزوم چوختو دهمهغه
 چوخ یازیغ کی فرصت یوختو دهمهغه

أربیل شهیری بیزیم چاغ چوخ کوتودو
 گیلیمیزده توتوشان کین اودودو
 "نه ایشیم وار" چوخ کیمسه نین نوتودو
 تهک کیشیسه ل چیخاردادی گوزلری
 "بورکوم توتوم، یه ل قاپماسین" سوزلری

کرکوک خلقی خلقیمیزین قاردهشی
 حق یولوندا حقیقیمیزین قاردهشی
 خوش خویویلا خولقوموزون قاردهشی
 باغلانتیمیز بیر اولکودو، بیر ایمان
 بیز تورکمنیغ، بیز تورکمنیغ، بیز تورکمن

۵۲

أربيل شهرى گون گهچەر عومر ازالير
قىش دا گهچەر باهار ياشين ياز الير
ايگيتلريو گوزه ليودهن ناز الير
دوغرو سهوهن عشق اودوندا هيچ يانماز
قاووشماغى ارييانلار اوصانماز

۵۳

كوتو دههم زاتهن كوتو دهگيسه
خوش گورودهن ايليرين بهگيسه
بير بيزيمنهن بو خويويى نهگيسه
اراميزدان نه لر گهچميش بير بيلسهغ
سهوينيريغ بير بهدهن بير جان قالساغ

۵۴

دوز يولوودان ايريلدى قساج اولاديو
ايسته ديلهر اولسونلار كى جالاديو
باغيشليپ گهنه اچتيو قاناديو
بيلسه و نيجه اوزو قارا قالديلار
ياقينا راق پيشمانليغا دالديلار

۵۵

سه‌نهن ده‌گی گه‌رچه‌گیوی ایتیرهن
چالیش‌ماوی، ئەمه‌گیوی ایتیرهن
تورک‌منج‌یلغ ئەره‌گیوی ایتیرهن
بیر‌گون گه‌لیر ئوز ئوزونو ایتیریر
یاشامینی فلاکت‌ار بیتیریر

۵۶

أربیل شهری قافاسیزدی بو دنیا
غمی چوختو، صافاسیزدی بو دنیا
هم یالان هم وه‌فاسیزدی بو دنیا
اغلی‌یانا گوله‌ر مائتم ایچینده
گوله‌نه ده اغلار بایرام ایچینده

۵۷

أربیل شهری اویاغ قالیپ یاتمادیو
ده‌مده سه‌نی ساتانلاری ساتمادیو
دوست‌تو ده‌گی، یادی بیله اتمادیو
بو اچیدان خیرا یوردوم صونیوی
ده‌گی‌شیلمه‌ز عینی گوردوم دونیوی

۵۸

أربیل شهرى اجى گونلر چوخ اولدو
حسرهت چهكهن گيوليميزه غم دولدو
اوميد ارزو ئەتتغي ميميز گول صولدو
بیر گونده ييغ يارينيميز يوخ سانكى
بهله عومور صاييليري يازيغ كي

۵۹

أربیل شهرى نه بهكلييم فهلهكتهن
يوقسون قويدو مهنى بين بير ديلهكتهن
بیراخمادی قاوشوم او مهلهكتهن
شهيتان گيبي اراميزى داغي تتي
سوزوم ئولهن عشقيم ايچين اغي تتي

۶۰

أربیل شهرى بير دهرديوى ده مه مه هيچ
اونون ايچين اوزولوپ غم يه مه مه هيچ
سوموك دهگى ئەتيوه ده قيمي مام هيچ
دهگه رليسهن چوختان بيلله م شانيوى
دامارلاريم تاشييري ال قانيوى

۶۱

أربيل شهرى سهنهن وهفا اليشتيم
چيراغ اولوپ يوللايودا اليشتيم
اوغرودا مهن گهجه گوندوز چاليشتيم
ايسته مهديم بير گون سهنسييز اولماغي
ارزو ئهتتيم سهنده مراد الماغي

۶۲

أربيل شهرى اوروج ابي خير ابي
گه لير موتلو ئهدهر بييزيم سارايبى
نعمتينهن اليرغ بير چوخ پايى
اخشام اولوپ اوروجوموز اچارغ
صونرا "سيني زرف" اوينونا گه چه ريغ

۶۳

بير زوقتان سيني ئهله اليني
دهسته گولدهن صاقلى مونجوغ بولونو
بولونونجا صييرا سازلار چاليني
خوش سه سلردهن خورياتيميز اوخونو
ديننه نديغچه سهوينچ صارار چوخونو

۶۴

أربیل شهرى بیر وار ایدی بیر ده یوخ
دوغرو دەرلەر گهرچهک ازدی، یالان چوخ
ئسکیدن اچ اولان قارین ایندی توخ
گون دهگیشیب زامان باشقا زاماندی
کیمینه خوش، کیمینه ده زینداندی

۶۵

أربیل شهرى نانکور چیختی گوچهنلر
سانا گوچوپ سهنی واتان سهچهنلر
ئکمهگیوی بییب صویوو ایچهنلر
اوتانمادان أربیل بیـــــزیم دیلاله
یهرلیسینه کوتو سوزدهن قییلار

۶۶

أربیل شهرى بیر سوزوم وار دیم قوی
yalan ایسه دورمادان گهل گوزوم اوی
سانا اویماز بو یابانجی دونو صوی
سهن ئسکیدن چوخ بیر شیرین شهر ایدیو
توم گوزلری یالذیزلییان سحر ایدیو

۶۷

أربیل شهری نشئهسی وار دوز ایشین
یاشام خوشتو گولگه سینده باریشین
زبون سالتا، مراد خانی گیریشین
هپ یهنگیدهن گورمهغ گه لیر ایچیمنه
خوشوم گه لیر فولکلور اولان بیچیمنه

۶۸

أربیل شهری داغینیغتی سوروموز
بولانماغتا ئەل کیریدهن دوروموز
بو اوزدهن ده یومشامیری قوروموز
بو صوروئا بولالیغ بییر چاره
ئهلدهن چیخسا گه نیشلهنی چوخ ازا

۶۹

أربیل شهری دیلدهن صالمام ادیوی
اونوتمام دا ئەکمه گیوی زادیوی
دوغرو بیلمه م گورسه م بیله جادیوی
سانا اویماز چییرکین اولان جین ایشی
سانا اویار ئەلبهت دوغرو دین ایشی

۷۰

أربیل شهری ایتیردیغیم تاپمادیم
قاپتیغیوی تهز ئەلیودهن قاپمادیم
دوشونمه‌سینز هیچ بیر ایشی یاپمادیم
گه‌نه بیلمه‌م نیجه قالدیم بوشلوغتا
بیر گورمه‌دیم غه‌ریب باشیم خوشلوغتا

۷۱

أربیل شهری پهریشاندی حالیمیز
بوشا گیتتی ئەلده اولان مالیمیز
چیگنیمیزده تهز بیرتیلدی شالیمیز
چیریل چیپلاغ، ایاغ یالین قالمیشیغ
صونو گه‌له‌ز قارا گونه دالمیشیغ

۷۲

دهم گونونده چیخماز ایسه سه‌س مه‌نهن
باغلانتیوی بوزوپ ار او کسه مه‌نهن
سوتوو حرام ئەیله، داریل کوس مه‌نهن
باریشماغا گه‌لدیمسه ده باریشما
کوتو گونه دوشه‌رسه‌م ده قاریشما

۷۳

دوغرولوغون خویون سه‌ننه‌ن قاپمیشام
قاپمیشام دا دوغرو یولا تاپمیشام
ئەلیو ده‌گی، توپراغیوی ئوپموشه‌م
ایش باشیندا لیبیکم وار ئەم‌ریوه
باغیشلارام گەنچ عومرومو عومریوه

۷۴

أربیل شهری یاتمیشیدینگ اویان‌دینگ
چالیشماغین اغ رهنگیدن بویان‌دینگ
گوجلو ایدینگ زورلوجلارا دایان‌دینگ
یوز ایل ده‌گیل، بین ایل صونرا بیز بیزینگ
یاد ئوگونده چوزولییهن بیر گیزینگ

۷۵

أربیل شهری چوخ بیغلادیم یاشیم سیل
بیر از قدریو بیلەنلرین قدرین بیل
بیر سه‌ن قالدیو گیولیمده بیر ده بو دیل
سه‌ننه‌ن باشقا دالدا قونان ده‌گیله‌م
دیلمنه‌ن ده بیر ان دونه‌ن ده‌گیله‌م

۷۶

أربیل شهري دویولییان فهریادام
غمایلرین لوحه سینده بیر ادام
یهتهر ارتیغ چوخ بیر حالی بهریادام
یالغوز نُوزیو بو حالیمه تانیغ سهن
سهن ده مه نیم کیمین باغری یانیغ سهن

۷۷

أربیل شهري دون بیز بوردا وار ایدیغ
بیر بیرمیزه یولداش ایدیغ یار ایدیغ
دوستا سه وینچ یادا اه و زار ایدیغ
ایندی او خوی قالمی بیتی بیزلرده
گیزله نیشیغ چوزولییهن گیزلرده

۷۸

اغاچ کیمین دالیمیزی که سسه له
اجیمادان باغری میزا باصسالار
بیر بیر ده گیل، اون اون بیزی اصسالار
حقی میزدان واز گه چمه نیغ بیر تورلو
لابد بیزی ده سته کله هر اونورلو

أربیل شهری اولاشماغچین دوز گونه
 صارمالیغ وار یارینی یوخ دونه
 سهرمه لیغ گهرچه گی گوز ئوگونه
 بیسز بو یوردون بو توپراغین ئوزویوغ
 قارده شلیغین انلام وهرن سوزویوغ

أربیل شهری بیر بیرمیزدهن دویمادیغ
 بیر شه ی ایچین ایکی یولدان اویمادیغ
 چوزومونو اورتا یهره قویمادیغ
 مهن هه دهیم، سهن یوخ ده دیو یاشاما
 بیتمهن اولدو ارادا بو اشاما

أربیل شهری قوی دهردیوی چه که بییم
 اوغرودا دا گوز یاشیمی دوکه بییم
 هر باغیودا اومید گولون نه که بییم
 یاشام یولو اوموت ایله یورولور
 بو یولدا دا اوموتسوزلار یورولور

۸۲

أربیل شهری گولغ ایچین اغلادیغ
بودیغویلا زامان زامان چاغلادیغ
شاش قالینجا سر قاپیسین باغلادیغ
چوزوملری اتتیغ دهریا دیبینه
توتوندوغ دورت ئەلدن اوموت ایپینه

۸۳

أربیل شهری میخسینز قویدوغ نالیوی
بالتالییب پارچالادیغ دالیوی
یوخسول اولدوو هیچ صورمادیغ حالوی
اونون ایچین کوتو گونه اوغرادییغ
اجیمادان بیربیریمیز دوغرادییغ

۸۴

أربیل شهری ارامیزا گیرهن وار
گیولیمیزی بیربیرمیزدهن قیران وار
اما بیلیمه یاردیم گونو دوران وار
وار دییه رسمه وارلیغینا الدانمام
یوخ دییه رسمه یوخلوغونا اینانمام

۸۵

صوچلولارلا پاک ادیمیز اد اولسا
بیزلری بو حالدده گورهن شاد اولسا
حاکمیمیز، شاهدیمیز یاد اولسا
قورخوموز یوخ وهردیغلی قاراردان
کاریمیز چوخ ئەتتیغیمیز زاردان

۸۶

أربیل شهری ایی بیللیغ بیز کیمیغ
ایلار کیمین ارالیغیغ، ئەکیمیغ
بیر بیرمیزین یاراسینا حکیمیغ
دەرمان وار دا، اما چوختو دهردیمیز
گورونورده کی هیچ یوختو دهردیمیز

۸۷

أربیل شهری ایریلدیم گهنچ چاغیمنان
ایرلیغ گول قویاردی شهن باغیمنان
قارا گونلر گوجلو ایدی اغیمنان
نهلر ئەتتی بیلسهو بو گهنچ یاشیما
به یانلاری تهز داغیتتی باشیما

أربیل شهیری داهانهلر دییهیم
 اوخوم بیتتی، ایستیری بیر اوخ یاییم
 سانا قییمام ئوز ئوزومه قییااییم
 بیلیریم ده مهنه واتان هه سهسنه
 چوخ دهگه رلی، چوخ بیر عزیز واتانسان

دهدیغیم گون یا یاریندی، یا دوندو
 دورانیشی یا مائتم یا دوگوندو
 بهل باغلاما ناچیز دونیا دورت گوندو
 اوچ گونونده نه ایشیتتیغ، نه دهدیغ
 گهلهن دهگی، گیدهن ایچین غم یهدیغ

یوز ایل غمیو چهکسه بیر گون داریلماز
 توپراغیودان باشقاسینا صاریلماز
 ایسته سهو ده گهنه سهننهن ایریلماز
 بوپله سهن ده اربیلاییه اربیل اول
 او دایاغیوو سهن ده اونا بیر بهل اول

۹۱

حيات ايچين دوغرو ياريش سهندهدى
ئولچمهيه ده دوغرو قاريش سهندهدى
دهرين سهوگى، تهمينز ياريش سهندهدى
تا ئه زلدهن ياريش سهوهن بيريسه
صاواشتان دا ئه ووهل ياريش يهريسه

۹۲

أربيل شهري چاره بولوم دهرديوه
نامهرد اولان توخونماسين مهرديوه
قويون كي مين يايلميشيغ ارديو
چوبان اول ياي بيزيم كي مين سورونو
هر گه نجيوده جانلاندير گوک بورونو

۹۳

أربيل شهري ياغيش چوخ دهرت علاجى
چيفچيلرين باشتا گهلهن اماجى
اما نهينيم توخ اولييان بو اجى
نه چاليشير بير صوگهلسين ارخين
نه چار بولار تهرسه دونهن چارخين

۹۴

أربیل شهیری چوخ سه‌وهردیغ بیرینی
بیر گوره‌دیغ سریمیزلا سرینی
بوش گورونجه ارامیزدا یهرینی
سه‌وگیمیزه غم قاریشتی یوخ ایکن
گوزوموزده گوز یاشیدی بیریکن

۹۵

أربیل شهیری دوزه‌نسیزلیغ زور ایشتی
اویغارلیغا چیرکین اولان گیریشتی
قیشی بیتمه‌ن، باهاری دا بیر قیشتی
نه گوندوزو قاییمیزا کار اولور
نه گه‌جه‌سی گیولیمیزه یار اولور

۹۶

أربیل شهیری بورجوو وارسا وهره‌غین
ئه‌سکی گونون حسابینی گوره‌غین
"قانلی دهره" هاردا قالدی صوراغین
اوردا اولوپ بیته‌نی یاد ئه‌ده‌غین
انیلارلا روحلاری شاد ئه‌ده‌غین

۹۷

دوندەرەيىم گەچمىشتەكى زامانى
صااورايىم بىر از ئەسكى سامانى
داغىدايىم باشتا اولان دومانى
بىر باخاغىن قىريغ كىمدى صاغ كىمدى
خىصىم، يوخسا خالصىم دەردە كىمدى

۹۸

أربىل شەھرى دەوران بىزى يان ئەتتى
ئولولرىن تەننىندە بىر جان ئەتتى
ھەر نە ئەتتى زولوم ئەتتى، قان ئەتتى
گوز ئوگوندى تالان اولدو دونيامىز
گەرچەكلەر يالان اولدو دونيامىز

۹۹

أربىل شەھرى ھوسكوتلونغو خوش گورەن
حق سوزونو يانلىش گورەن بوش گورەن
اياغ اولان كىمسەلرى باش گورەن
گون گەلدىغچە توم دوزەنى بوزولور
اغ رەنگىنە لەكە دوشسەر بوز اولور

۱۰۰

أربیل شهری تالعیمییز تهز یاتتی
زامان ته مییز گیولیمییزه کین قاتتی
یامان یهرده اوستوموزه گون باتتی
امان بییزی خاراب دییهن لال اولسون
حالی بییزدهن داها بهتەر حال اولسون

۱۰۱

أربیل شهری چوزومسوز گیز دهگیلیغ
کوتوزامان باغریندا ایز دهگیلیغ
بو گوردوغوو اینان کی بییز دهگیلیغ
ئهگەر دهسهغ "بو گون هارا، بییز هارا"
حقیمییزدی سیتهم ئهتسهغ قدره

۱۰۲

أربیل شهری یایا سال بیر اوخیوی
دوندهر بیر ده وار ئهلینه یوخیوی
از بیر شهیدن ئهلده ئهیله چوخیوی
بیر دوزهن وەر بو دوزهنسیز واختیوا
بیر انیشلی حاکم اوتورت تاختیوا

۱۰۳

أربیل شهری بیر، ایکی، اوچ باشلا سهن
کور شهیتانی لعنتله سهن داشلا سهن
یارین ایچین گوزهل شهیلر دوشله سهن
کوتولوغون پیس جانینی قووالا
گوک سماوا موتلولوغو هاوالا

۱۰۴

أربیل شهیری قارالادیغ اغ اوزو
کین نه لیدن یارالادیغ صماغ اوزو
گول یهرینه تیکهن اولدو باغ اوزو
چیرکین نه تیغ هر بیر گوزهل نه سنه نی
ارا یهرده داغیت تیغ بو فتنه نی

۱۰۵

أربیل شهری جواب بوختو سوروما
قانمیرام دا ایشیت تیغیم یوروما
نه دییسهن بو انلامسیز دوروما
کوتو دهرسه و صوچ کیمده دی، صوچ کیمده
بو دورانی دهویرمه یه گوچ کیمده

۱۰۶

أربيل شهري ايكي قاردهش ووروشتو
قاوغالاري كوتولوغنه بوروشتو
يانلاريندا جاننان پاها قوروشتو
پارا ايچين سانانا دا چوخ قويديلار
صوچلانديغچا سانانا كوتو دهديلهر

۱۰۷

ارادهمله ئوزومو چوخ گـ وچلهديم
بیر گوجومو ايكي ئەتتيم اوچلهديم
يارديم ئەتمەز، يان دوراني صـ وچلاديم
سەن مەنيمسەن باشقاسينا يار ئەتمەم
سینه و اوسته خائلى وار ئەتمەم

۱۰۸

أربيل شهري آمان صاغلاییر آمان
یهتهر ارتيغ ایسته مه بو قادار جان
دهيشیو قان، سوزجوگو قان، لافیو قان
مەن بیلیردیم سەنی باریش سە وەنسەن
هیچ بیلمەزدیم بونجا ووروش سە وەنسەن

۱۰۹

أربیل شھری دوستلوغ شھری أربیلیم
بیلگیلیسهن سهننهن الیرئر بیلیم
سهنده اولان تورکمنلریئر بیلیم
اولاردی کی اینان اورهک یانانیو
اولاردی کی جاننان سهوهن جانانیو

۱۱۰

أربیل شھری گهنه شاشتیم ئهلیودهن
پوسکورورو قور اتهشئر دیلیودهن
نه اننییم بو اننامان قولوودان
باریش بیلهن، هه سهوینیر ووروشتان
کیفی گهلیر تالانداکی قوروشتان

۱۱۱

أربیل شھری توخ قارینلار اچ دوشتو
گهلدیغچه ده اسان ایشه کوچ دوشتو
اورتا یهره عاف اولییان صوچ دوشتو
بیر اد واردی بیردهن بیره سیلیندی
ئهتتی یغلیری اچیغ اچیغ بیلیندی

۱۱۲

أربیل شهری صوسوز قالدیغ صو یاغدیر
صوسوزلوغتان باخ کیم خاستا، کیم صاغدیر
صورا اننات بیله غین بو نه چاغدیر
چه رهسی صو اولان صوسوز قالیر هیچ
بو صوسوزلوغ لافین دیله الیر هیچ

۱۱۳

أربیل شهری سه نی گورهن دالیری
چونکو بییری صاتیپ بییری الیری
هر یه ریودهن قان قوخوسو گه لیری
کوتولوغته ایتیرمه ئوز ئوزیوی
قورت گوزونه به نزه تیرمه گوزیوی

۱۱۴

أربیل شهری یاد نه، ئوزو نه اولسون
تاختی، حکمی، لافی، سوزو نه اولسون
صامان اودو ایسه، کوزو نه اولسون
والله هیچتی، بالله هیچتی، هیچتی هیچ
گهره کیرسه توت پارچالا قانین ایچ

۱۱۵

أربیل شـهـری گـهـنـه یـالان دهـدیـلەر
اـجـیـمـادان هر شهـیـوه قـیـیـدیـلار
یام یام کـیـمـین ئەتـیـوی ده یهـدیـلەر
پارا ایچین دوکتولەر ال قانیوی
کیـرله تـتـیلەر اغ اولان هر یانیوی

۱۱۶

أربیل شـهـری بو چاغ بیلمهـم نه چاغدی
رهنگی یوختونه سیاهتی نه اغدی
اوستوموزه قورشون یاغدی توپ یاغدی
ویران ئەتتی دورت یانی دورت کوشهـنی
پارچالادی گیویلدهکی شوشهـنی

۱۱۷

قوجامانسان بو افتخار شانیدودو
عزیز اولان توپراغیدودو، جانیودو
گیولیمیزدهن اخان تهمیز قانیودو
باشی اوسکهک اولولاردان اولوسان
ئوزگورلرچین ئوزگورلوغون یولوسان

۱۱۸

أربیل شـهـری دینله، دهدیم یاز قالهـم
بیتمهـلیدی بو حسرهـتتهـن بوئهـلهـم
حمد اولسون که ایندی یالغوز دهـگیلهـم
صاریبیتی دورت بیر یانیمی تورکمنلر
قیصقانیری اونان مهنی دوشمانلار

۱۱۹

أربیل شـهـری بیلمهـم دییم نیجهـیهـم
چوخ فهـرسیزهـم، قارانلیغام گهـجهـیهـم
نه یازیغ کی دیننهـنمییهـن ههـجهـیهـم
کوتو بیر دوست اسان ایشیم گوج ئهـتتی
هر نه ئهـتتی یانلیش ئهـتتی صوچ ئهـتتی

۱۲۰

ایش بهـرینی دهـدی قـــــــودو الانی
چیقارچیلار قیرمادادی یالانی
لاف قاوغاسی صارمیش چوخ بیر الانی
بو ارادا رولو بویوک کـــــــینین ده
اوندان قـــــــیلیچ پاص توتورو قـــــــینیندا

۱۲۱

أربیل شهری بوش لافلاری الدیرمام
بوشونا دا داووللاری چالدیرمام
کوتو سوزدهن کیمسهیه ده صالدیرمام
هر بیر یهرده حق نهدی او سوزومدو
دوز دوغرو دا حقی گورهن گوزومدو

۱۲۲

أربیل شهری کهشکی یالان بیلسهیدیم
یالان یهره بیر اوزیوه گولسهیدیم
سوز دیپ ده صونرا اغزیم سیلسهیدیم
بیلیسهن ده هیچ اویماز بو خوی مهنه
ئویله ایسه گهل دوغرودان اوی مهنه

۱۲۳

أربیل شهری سهن بیزیمسهن بیزیم قال
بیز سهنیویغ نه ایسته رسه و بیزدهن ال
چه کینمه هیچ اوغرودادی جان، قان، مال
سهنسیز بیزه دنیا یوختو، حیات یوخ
وارلیغیودان گوزلریمیز اولسون توخ

۱۲۴

أربیل شهرى غه ریبله اوز وهردیو
یاز گونوقار، قیش گونوده کوز وهردیو
صوفرا اچتیوئه کمهک وهردیو، دوز وهردیو
بونوگوروپ فکرلری قالماغتی
وارلیغیوی ئه لیمیزدهن الماغتی

۱۲۵

أربیل شهرى ایلیغتهن بیتمه دیو
دوغرو وارکهن، یانلیش یولا گیتمه دیو
یه رلیسینهن غه ریبی فرق ئه تمه دیو
اما یازیغ اونلار کوتو چیختیلار
یه رلیسینین اوره گینی صیختیلار

۱۲۶

أربیل شهرى ایلیغین باشییغ
انسانلیغین ته مه لیغ داشییغ
یوخسوللارین ئه کمه گیغ اشییغ
قارده شلیغتی هه وه سیمیز خویوموز
چالیشقانی قازاندریر اویوموز

۱۲۷

أربیل شهري رحم كوركون صويماديو
انسانليغا خزمتلردن دويماديو
ئوكسون اولدوغ، بيزى ئوكسون قويماديو
بابا اولدو، نهنه اولدو سهن بيزه
اوخشاديغچا نه خوش دهديو جان بيزه

۱۲۸

هاردا قالدی او سارايلا او خانلار
هاردا قالدی او قلبی صاف انسانلار
دونهز اولدو سهننهن گوجهن كهروانلار
أربیل شهري گوزهل گونلر هانيلا؟!
سراب كيمین قايب اولورو انيلار

۱۲۹

أربیل شهري سهيران ایدی چوخ يهريو
ايندی يازيغ گهزمهغ ايچين يوخ يهريو
غم دولودو اچيغ يهريو، توخ يهريو
نه داغيودا بير موتلولوغ قاليبتي
خازان ايسه باغلاريوی اليبتي

۱۳۰.

أربیل شهرى سه‌وینیردیم سه‌نیونهن
هر دوز ایشته ده‌وینیردیم سه‌نیونهن
چوخ زامانلار گووه‌نییردیم سه‌نیونهن
انجاغ ایندی گووه‌ن یه‌ری قسویمادیو
یادا اویدوو، یازیغ مه‌نه اویمادیو

۱۳۱

أربیل شهرى نه ئوگ نه ده قیر مه‌نى
پاکلاماساوا اینان بوغار کیر مه‌نى
هه داغیت تیو توپلامادیو بیر مه‌نى
بیرایکه‌ن اوچ دورت به‌ش یه‌دی اون اولدوم
جان چه‌کیشهن ئولو جانا دون اولدوم

۱۳۲

أربیل شهرى گونلر ته‌رسه دولاندی
حقلی حق‌سیز بیر بیرینه بولاندی
ایی کوتو بیر ئەله‌کته ئەله‌ندی
حق‌سیزلیغا حق‌سیزلیغلا قاریشتیو
دوستتان ده‌گی، دوشمانلاردان باریشتیو

۱۳۳

أربیل شهری اوزوموزه یان باختیو
بوینوموزا یاد زنجیرین نیش تاختیو
بیر یاش کیمین گوزوموزدهن تهز اختیو
صانکی بییزی تانیمادیو بو ده‌مده
گیولیمیزی بیرااختیو بین بیر غمده

۱۳۴

أربیل شهری هاردا قالدیو، هانی سه‌ن
قابوغتان چیخ، گوستهر دوغرو یانی سه‌ن
به‌ستی بونجا، ادامیوی تانی سه‌ن
صونرا مه‌ن ده سانا غشیم دییه‌ره‌م
دییه‌نده‌م ده اینان کی چوخ غم یه‌ره‌م

۱۳۵

أربیل شهری دهرین عشقیو جان‌دای
اوره‌کته‌دی، داماردادی، قان‌دای
ئوله‌نه دهک اومودوموز سه‌نده‌دی
یاتاغ کیمین پاک سینه‌وی اچ بیزه
ئوزگورلوغون قوخوسونو صاچ بیزه

۱۳۶

عشق‌یو بی‌زی چه‌کەر ئەسکی دەملره
دوست باغیندا نوش ئەدیلهن جاملارا
سەن دە سالما گونوموزو غملره
سەوینچلری گیلیمیزه چیز شهریم
اوموتلارلا قایناشاغین بیز شهریم

۱۳۷

گەرچەک ایشته بویوک اولسون دیله‌گیو
حق اوغروندا اوزات گوجلو دیله‌گیو
هیچ کیمسه دە ایتیرمەسین ئەمە‌گیو
چوختان بەری اییلرین شهریسەن
ایگیت سولتان موزەففەرین شهریسەن

۱۳۸

أربیل شهری سولتان‌یوین ادی وار
هر گیویله‌ده هر بی‌یر دیله‌یادی وار
اونون دا چوخ دوش‌مانی وار یادی وار
قوروماغتا بی‌زه یاردیم ئەت شهریم
بی‌زیمەن دە بو مرادا یەت شهریم

۱۳۹

أربیل شهري سیل گوزومنهن یاشیمی
اوخشادیغچا سهن صیغاتلا باشیمی
یوخسسوللارا ئوزیو پایلا اشیمی
ارامیزدا هیچ کیمسه اچ قالماسین
بیز واریساغ یادا محتاج قالماسین

۱۴۰

أربیل شهري باغلاریون باری یوخ
الماسی یوخ، هیواسی یوخ، ناری یوخ
یالغوز قالان باغوانیون باری یوخ
بیر یاردیم ئەت یاریم چولوغ ایشینه
باغیشلا بیر تازه باهار قیشینا

۱۴۱

أربیل شهري حقی تانی، حقا باخ
اونا قـاـووش، یولوندا دا قندیل یاخ
بیزیمنه اول، اویغارلیغا یوکسهل، قاخ
بیزدهن باشقا کیمسه یانماز حالیه
ئەل اوزاتساو ئەل وهریریغ ئەلیوه

۱۴۲

أربیل شهرى قدر قییمهت بیلمه‌زسه‌م
قارا باختیو به‌یاز ئه‌دیپ سیلمه‌زسه‌م
چالیشیپ دا سانا یاردیم قیلما‌زسام
عومور بویو عاف ئه‌یلمه‌ صوچومو
که‌س داماریم ییخ تاقتان گوجومو

۱۴۳

چه‌ره‌می‌زی بیر ده امان ئه‌ده‌یدیو
گونلر گی‌بی حور گه‌لیپ حور گیده‌یدیو
حق‌سی‌زلرین حقلرینی ئوده‌یدیو
بونو یاپساو ساکن اولور گی‌ولیمین
بو ایشی‌وده‌ن اوموت الیر گی‌ولیمین

۱۴۴

أربیل شهرى بوردا که‌سیم سوزومو
چوختا یالغوز گوروره‌م ئوز ئوزومو
دوست گه‌لینجه یولدا قویما گوزومو
گوندوزومو چالیشما‌غتان نا‌قی‌ش‌لا
که‌جه‌مه‌ده بیر ته‌سه‌للی با‌غی‌ش‌لا

۱۴۵

أربيل شهري ئه‌ی ئەسکیده‌ن وار اولان
بابامی‌زا، قوجامی‌زا یار اولان
ئهلرینه، دیلرینه کسار اولان
نیشین بویه داریلی‌سان کوسویسه‌ن
دوستلوغو یوخ بیزده‌ن اراو که‌سیبسه‌ن

۱۴۶

أربيل شهري انصاف ئه‌يله داريلما
نه‌یو وارسا بیر بیر سه‌له داريلما
اومید که‌سیپ هی‌چته به‌له داريلما
او بابانین، او قوجانین اوغلو یوغ
سه‌نیو کیمین بیر یوجه‌نین اوغلو یوغ

۱۴۷

أربيل شهري حق بیردی کی بیر باختیغ
حق‌سیزلیغین باشینا دا ته‌ز قاختیغ
کوتلوغو تا ایلک گونده‌ن بیراختیغ
سه‌ن ده حقی تامامی‌یلا گور بیزه
حق ئه‌لیده‌ن حقی‌میزی وهر بیزه

۱۴۸

أربیل شهرى انلیینجا گیزینی
بیرر توتایدیم پاشا اوغلو ایزینی
گه تیره دیدیم "عبدالخیار قیزینی"
قاووشورکه ن گیلیمی شاد ئه دیدیم
ماتالاردا ماتالیم اد ئه دیدیم

۱۴۹

قیران بیله گه لسه صوندا یاشینا
صاقین اولما کوتولره اشینا
یوغوردون یه، چاناغین چال باشینا
سوتته ن ته میز ادیوله که بولماسین
تاریخیوی اوخویانلار گوله سین

۱۵۰

أربیل شهرى به شیکلری بیر به له
به له دیغچه بالالارا جان سه له
له یله ئه دیپ استا استا گه ل دیله
یوخو الیپ یاتسین شیرین بالالار
قونجا گوله باتسین شیرین بالالار

۱۵۱

أربیل شهري بیر از قونوش دینلیم
اچینگ سهله سرلاریوی انلیم
غمیو وارسا چيله سیننه ن اینلیم
کیفیو وارسا شادلیغیودان پای الیم
قویما مهنی بونجا ئهلی بوش قالیم

۱۵۲

أربیل شهري ایکله مه سوزومو
قوی بیرلیغته یه تیش تیریم ئوزومو
یوخسا دا گهل باغلا ایکی گوزومو
بوشا گیتسین اوزات تیغچا ئه لیمی
قولاغ صاغیر، لال ئه یله ده دیلیمی

۱۵۳

انسانی اوز قارالییان یالاندی
بیر شهري ده ویران ئه دن تالاندی
قوچ ایگیدین گووه ن یه ری الاندی
وهر ده اونا قیر اتیلا قیلایجی
تا کی وهرسین دوشمانینا یوز سانجی

۱۵۴

ئەى قوجامنان قالان نازلى يادىگار
ئەى بابامى موتلو قىلان بختىيار
بىزلر ايچىن بوگون سەنسىن تەك دىيار
وارماغ ايچىن گەل بىزىمنەن ياريش بىر
كوسەنلرلە گەنە ئوزيو باريش بىر

۱۵۵

سەن ايستە كى وەرەغىن يوز جان داھا
ياشاماغيو جانىمىزدان چوخ پاھا
بوگون بىزىم حمد ئەدەغىن اللھا
كىم بىلىر كى يارىن نەلر اولاجاغ
كىم اچىلىر، كىم گول گىبى صولاجاغ

۱۵۶

أربىل شەھرى بو صوصماغىن صونونە
بەستى بونجا گىرمە قويون دونونا
يا اچىغلا دوگوملو بو قونونە
يوخسا دا ال حق قىليچىن ئەلىوھ
زولم اولورو ياردىم سەوھن ئەھلىوھ

۱۵۷

أربیل شهری گوگو دومان اولاسین
باغچه ودهکی تازه گوللر صولاسین
هیچ بیر زامان گوزیو یاشتان دولاسین
اغلاماغا صاریلماسین گولوشلر
شهن اوزیودهن ایریلماسین گولوشلر

۱۵۸

أربیل شهری هه بیله صاغ قالاسان
معمور هم ده چیچه کلی باغ قالاسان
حق یولوندا یانان چیراغ قالاسان
ایدینلیغیو ایشیغلا سین هر یانی
سه ویندیر سین قارانلیغتا انسانی

۱۵۹

أربیل شهری قالایا بیر چیخایدیم
گوز دولوسو یاپی سینا باخایدیم
صو اولایدیم گوز لریننه ن اخایدیم
یادیم دادی هله اوش صاغ اویونو
دار بوروغدا قارا قاشش صاغ اویونو

۱۶۰

سه‌نده یاشار بین گه‌ج‌ه‌لی ماتالیم
سه‌نده گه‌رچه‌ک اولور بین بیر خیالیم
سه‌نده یاریم، سه‌نده گوزهل مه‌رالیم
قاووشماغا گیده‌ن یولو بولسام بیر
قاووشوپ دا دویا دویا گولسه‌م بیر

۱۶۱

بیر دوغ‌موشام بیر ده ئوزگور دوغ‌ایدیم
سانا خائ‌ن اولانلاری بوغ‌ایدیم
یاغیش کیمین شه‌ن اوزیوه یاغ‌ایدیم
یاخییی‌ایدیم او توز توتان ایزیوی
به‌لکی چوزه بیلیردیم بیر گیزیوی

۱۶۲

أربیل شهری گونلر بیزی به‌سله‌سه
ایلار شالی اوموزلاری سوسله‌سه
ایلر دیلی به‌سته‌میزی سه‌سله‌سه
او زامان بیر فایدا بولار واختیمیز
اچیلیر دا باغلی اولان باختیمیز

۱۶۳

بیر سوز ایچین چوخ اوغراشتیم یازیودان
تورکو ئه دیپ اونو چالدیم سـازیودان
نازیو چه کیپ نازا گه لدیم نازیودان
کـه شکی هر گـون به له نازلی اولایدیم
دویونجا ناز چه که نیـمی بولایدیم

۱۶۴

أربیل شهری بیر الایدیم یانیوی
قوخلویایدیم توپراغیوی جانیوی
ئهمجه گیودن ئهمه دیدیم صاف قانیوی
به لکی بیر ده هوشوم باشا دونه ردی
اوره گیـمده یانان اتهش سـونـه ردی

۱۶۵

بالتا الیپ ییخایدیم زولم هیوانین
یوخ ئه ده دیدیم خاخا اولان فهـرمانین
چادیر چاخیپ قـورایدیم حق دیوانین
دادی اولان گه لیپ بیر داد ئه ده دیدی
حقین الیپ گیولینی شاد ئه ده دیدی

۱۶۶

قاناد اچىپ روزگار كىمىن ئەسەيدىم
قارلى داغى، دوز اووايى باصايدىم
صىنىرلاردان ئەنگەل ايپىن كەسەيدىم
ئوزگورلۇغە اچايدىم دورت قاپىوى
سەوگىلرلە اونارايدىم ياپىوى

۱۶۷

أربىل شەھرى بىتمەز اولدو يو ماتال
گورونمەدى گەرچە گىندە بىر وصال
اونوتمام هىچ اما گەنە يادا صال
غەرىب دوشەن بىر گون دۈنەر يوردونا
چارە بولار اىرلايىغىن دەردىنە

۱۶۸

أربىل شەھرى قەدەرىمەن اوزولمە
اچىيىپ دا ياپتىغىنا بوزولما
مەنەم كىمىن غملىلردەن دوزولمە
مەن ئولورسەم اوغروودا بىر نەرهكتى
يارىنلاردا جانلى قالماو گەرەكتى

۱۶۹

أربیل شهری ئەسکی دوستوم قالسایدی
ئەووەل گەیبی گەلیپ یانیم السایدی
دوشتو غوم بو دەردە بیر از دالسایدی
گەجیکمە دەن تەز بولاردی چارەمی
صاغاالدیردی جاندا اولان یازامی

۱۷۰

أربیل شهری دیلەگیم بیر اولایدی
زور دەگی او اینان چوختا قولایدی
گولوم کیمین تیکەنیم دە قولایدی
بیـــــر اوه دییپ باشی راحت اولایدیم
خولیا مەداکی خوش حیاتی بولایدیم

۱۷۱

أربیل شـــــهـــــری یارین یادا دوشـــــورو
اونا قارشى كـــــهـــــروانیمیز قوشـــــورو
اونون ایچین بەنلیگیمیز جوشـــــورو
بیر بیلسەو بیز نە اوموتلار توتوشـــــو
بو گەرچە كـــــتەن دونیالاری اوتوشـــــو

اربیل شہری سوزہ بوردا صون وهریم
 دیلہ رہم کی یارینووی خوش گوروم
 اوموت دهنن باغچه ودهن بیر گول دهریم
 باغیشلیم شوهره تیوه، شانیاوا
 جانیم قوربان اولسون ئوله ز جانیاوا

اچقلامالار

بیرینجی بهشلیک

أربیل شهری: عراق دهوله تینین کوزه یینه دوشه ن ئه ن ئه سکی شهر لرینده ن
بیریدیر. ۶۰۰۰ بیل قادار بیر سورهدیر وارلیغینی سوردورمه کته دیر.

اونونجو بهشلیک

عاتاولاغا باغی: عاتالله اغا، تورکمن شاعری نسرین أربیلین باباسینین
باغیدیر.

میری صویو: ئه سکیده ن أربیلده بولونان بیر صو گوزونون ایدیدیر.

اون ایکینجی بهشلیک

یانگه جه: ئه سکی ئه ولرده کی اودالارین یان تاراقینا دوشه ن، دورده ن دها
کوچوک اولان اودا.

دور: ئه سکیده ن ئه ولرده بولونان اوتورما و یا یاتما اودالارینا وهریله ن اد.

اون اوچونجو بهشلیک

جمعه قاپیسی: ئه سکیده ن جمعه گه جه لری یاتسی نامازی صیراسیندا
قادینلار عابا په چه یه صاریلاراق صیرا ایله جامعین قاپیسیندا
اوتوروردولار. هر بیرسی که ندی ایچین بیر میراز توتاردی. نامازدان
چیقانلارین اونلارا سویله دیگی سوزلرله میرازلارینی یوروملاردیلار. بو
گه له نه ک یه تمیشلی ییللارا قادار ده وام ئه تمیشتیر.

اون التینجی بهشلیک

أربیل شهرینده یایغین بیر روایت واردیر کی، پیغه مبه ر ئه فه ندیمیز (ص)

سولتان موزه ففهره دین گوکبوروونون رؤیاسینا گیرمیش و اوندان مه زارینا کوتولوک ئەده نلردەن اونون مبارک جەسەدینی قورتارماسینی بویورموش. سولتان موزه ففهره دە اربیلدەن اوردوسویلا مدینە یە گیدەرەک بو کوتو ایشە قالقان کیمسەلری یاقالایارق جەزالاندیرمیشتیر.

اون یەدینجی بەشلیک

بە یاز خان: ئەسکیدەن اربیلدە بولونان بیر خانین ادیدیر.

نیش: اربیل تورکمن شیوہ سیندە (نیچین) انلامینا گەلەن نیشین سوزجوگونون قیصالتماسیدیر.

اون سەکیزینجی بەشلیک

کرم: کرم اوصولو، اربیللیرە خاص بیر مقام اوصولودور. عاشق کرم کتابینداکی شعرلری اربیل سەس صنعتچیلاری بو اوصولا اوقوماقتالار.

اون دوکوزونجو بەشلیک

(ئەلیندە، ایاغیندا عجم خیناسی، گیدیب گەلین گەتیرسین اوغلان نەنەسی) ماعنەسیندەن الینمیشتیر.

بیرمینجی بەشلیک

(گول دەستەسی بیر مانقیرا، اونون دا واختی گەچتی) دورتلوگوندەن تازمین ئەدیلمیشتیر.

بیرمی بیرینجی بەشلیک

(چین، ماچین و گول باجی) پالانجی قیزی ماصالینداکی، پالانجی قیزینین چوجوقلارینین دلاریدیر. بو ماصال تورکمن بولگەلریندە سویلەنەن ماصاللاریمیزدان بیریدیر.

بیرمی ایکینجی بەشلیک

تورکمن ماصالاریندان اولان اوچ باجی ماصالینا اشاره تتیر .
 اوتوز اوچونجو به شلیک
 بابا بوگون، بیلا یولداش: ایکی خوریات اوصولونون چا غیر ماسینین
 باشلانگیجیدیر .
 قیرقینجی به شلیک
 شهابا: اربیل مقام شناسلاریندان ئەن بویوک و ئەن شوهره تلی اوستا سه س
 صنعتکاریدیر .
 التیمیشینجی به شلیک
 (ئەتینه ده قیسام، که میگینه قیمام) دهیشیندهن الینمیشتیر .
 التیمیش ایکینجی به شلیک
 سینی زرف اوینون: رمضان گه جه لرینده اوینانان تورکمنلرین ئوزگو بیر
 اوینودور .
 التیمیش اوچونجو به شلیک
 دهسته گول: سینی زرف اوینوندا بونجوغو بولماق اماجیلا سویله نه ن بیر
 ته ریمدیر .
 التیمیش یه دینجی به شلیک
 زبون سالتا، مراد خانی: ئەسکیده ن اربیلده تورکمنلرین گییدیکلری
 گییسردیر .
 دو قسان التینجی به شلیک
 قانلی دهره: اربیلین ئەسکی یه لرینده ندیر .
 یوز قیرق سه کیزینجی به شلیک
 عبدالخیار قیزی ماصالی: اربیللیرین دیلینده ئەن یایغین ماصالاردان
 بیریدیر .

يوز ئەللى دوقوزونجو بەشلىك

قارا قاششاغ: (گول يابانى و يا كول يابانى) اويونلارينا بەنزەيەن ئەسكى
بىر قورقۇلو چوجوق اويونودور. داھا چوق چىقماز و قارانلىق
سوقاقلاردا اوينانيردى. بو چىقماز و قارانلىق سوقاقلاردا چوجوقلار بىر
بىرلرينى قووالايارق قارا قاششاق گەلدى دىيە بىر بىرلرينى
قورقوتوردولار.

